

5(092):61

LJUDEVIT BARIĆ i JASMINKA BARIĆ-KOVAČICEK

OD ČEGA SU UMRLI DRAGUTIN RAKOVEC
I NEKI DRUGI HRVATSKI PRIRODOSLOVCI?

Pred nedugo vrijeme Tomasić (1973) je prikazao tešku sudbinu i ranu smrt mnoštva književnika na slavonskom jugu, obuhvativši razdoblje negdje od polovice osamnaestoga pa svršavajući sa polovicom dvadesetog stoljeća. Među ostalim kaže on za Rakovca, da je umro od upale pluća, za Pacela od bolesti crijeva i za Pilara, da je umro u duševnoj bolnici. Kao nadopuna njegovih podataka neka bude saopćeno ovo.

1) Dragutin Rakovec

Rođen je u Biškopcu kod Varaždina dne 31. 10. 1813., umro 22. 11. 1854. u Zagrebu.

Kad su uz potporu Hrvatsko-slavonskoga gospodarskoga društva 1846. muzejske zbirke u Zagrebu bile sređene i u »Narodnom domu« (današnja Opatička ul. 18) otvorene javnosti, bila je Rakovcu od društva povjerena briga o muzeju time, da mu je društvo udijelilo naslov čuvara (kustosa) muzeja. Uza sva svoja zaduženja Rakovec je i tu funkciju obavljao savjesno sve do svoje smrti. Njegov brat dr Aleksij Rakovec, liječnik, je o životnom kraju Dragutina rekao ovo (Grlović 1898/1900):

»Bez znakova kakove pozitivne bolesti počeo je on u najboljoj muževnoj dobi naglo propadati, a tek jedanaest dana pred smrt legao je u krevet da više ne ustane. Sile ga danomice sve više ostavljahu, dočim mu je sviest do zadnjeg časa ostala nepomućena. Dapače on je još i na smrtnom krevetu uz svu svoju slabost obavljao tajničke poslove gospodarskog društva i primao posjete. Pod zadnje bješe se pridružila upala pluća, kojoj je i podlegao«.

Zahvalni smo nekim prijateljima liječnicima, koji su nam na temelju spomenutoga potvrdili, kako je opravdano pretpostaviti, da je Rakovec bolovao od raka. Tomu se — kako jasno kaže njegov brat Aleksij — pred kraj pridružila upala pluća koja je bila neposredni uzročnik smrti.

2) Vinko Pacel

Rođen 3. 1. 1825. u Karlovcu, umro 22. 12. 1869. u Karlovcu.

Studirao je prirodne nauke u Beču pa je nakon završetka studija kao suplent na riječkoj hrvatskoj gimnaziji u početku predavao prirodne nauke. Iz toga područja objavio je »Naše nazivlje u prirodoslovnih naukah«, Rieka 1853 i »Nauk o dudarstvu, bubarstvu i svilarstvu«, Zagreb 1857. Sa českoga jezika je za potrebe škola preveo na hrvatski knjigu Pečirka J.: Rudo-

slovje za gimnazije i realne škole, Beč 1854. Ubrzo je napustio prirodne nauke predavši se u potpunosti filologiji i politici. Bio je član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu. Umro je od zapletaja crijeva, kako je to utvrđeno razudbom mrtvoga tijela kojoj je prisustvovao i tadanji praliječnik Schlosser-Klekovski (Grlović 1898/1900).

3) Jakob Franjo Tkalec

Rođen 22. 2. 1822. u Karlovcu, umro 14. 5. 1865. u Zagrebu.

Poput svoga sugrađanina Pacela studirao je u Beču prirodne znanosti, ali je svršio i medicinu. Radio je u Zagrebu na klasičnoj gimnaziji kao profesor (vidi članak Barić Lj.: Jakob Franjo Tkalec, zaboravljeni hrvatski prirodoslovac, u ovom svesku), Kao uzrok njegove nagle smrti navodi se upala porebrice (Agramer Zeitung 40, Nr. 152). Upala porebrice nije međutim bolest od koje se naglo umire. Prema mišljenju liječnika treba pomišljati na to, da je Tkalec imao slabo srce. Ono nije moglo izdržati opterećenje kojemu je bio izložen organizam zbog upale porebrice.

4) Živko Vukasović

Rođen 24. 10. 1829. u Beravcima kod Đakova, umro 10. 8. 1874. u Zagrebu.

Nakon položene mature 1850. god. u Grazu upisao se kao pitomac u krajiško-upravni tečaj i odslušao juridičke predmete propisane u spomenutom tečaju. Slušao je na Sveučilištu u Grazu filozofiju i sve grane prirodopisa, položivši ispite iz tih mnogobrojnih predmeta s odličnim uspjehom. Mnogo se brinuo za promicanje prirodnih znanosti u Hrvatskoj, pisao za to potrebne udžbenike (uz ostalo Rudoslovje za više gimnazije, Zagreb 1864) i nastojao, da na tom području rade i drugi. Bio je član Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu.

Umro je naglo, udaren od kapi, u noći od 9. na 10. 8. 1874. u najboljoj muževnoj dobi. Dan prije, u nedjelju, bio je zdrav, hodao i razgovarao sa prijateljima. Na njegovom radnom stolu našli su korekturu prijevoda knjige Pokornoga (1875) o mineralogiji za niže razrede srednjih škola koji je on uradio (Smičiklas 1876, p. 77). Uz Smičiklasa njegovo je djelovanje prikazao i Torbar (1875).

5) Gjuro Pilar

Rođen u Slavanskom Brodu dne 22. 4. 1846., umro u Zagrebu dne 19. 5. 1893.

Za Pilara bilježi Tomašić (1973) da je umro u duševnoj bolnici. U nekrologu, izašlom u Obzoru dan nakon smrti, tj. 20. 5. 1893., međutim, izričito stoji da je preminuo u svom domu u Berislavićevoj 3. U smrtnom listu navedena je kao uzrok smrti *dementio paralytica*. Prvi jači napadaj bolesti, koju je nosio još od mladih dana, i koja se povremeno (1880) manifestirala slabljenjem vida (upala rožnjače), uslijedio je 3. 4. 1892. te se najprije mislilo da se radi o kapi — kako Rački izvješćuje Strossmayera. Ali 29. 4. već boravi Pilar kod Strossmayera u Đakovu te Strossmayer opaža mentalno popuštanje u Pilara. Dne 18. 2. 1893. morao je Pilar uzeti dopust »zbog oporavljenja živaca«, ali je već naslućivao skorbu smrt, jer je prodao stručne svoje knjige i doista umire za tri mjeseca. (Prema podacima V. Kochanský-Devidé).

6) Mijo Kišpatić

Rođen 22. 9. 1851. u Osijeku, umro 17. 5. 1926. u Zagrebu.

O njemu je napisao opsežan prikaz Tučan (1930). Umirovljen je bio dne 11. 2. 1918, ali je i nakon toga dolazio u mineraloško-petrografski muzej,

da provodi vrijeme ondje, gdje je radio čitav svoj život. Kad je jednoga dana u listopadu 1919. uzlazio Mesničkom ulicom, odjednom se srušio kao pokošen. Nepokretan poživio je nakon toga još skoro šest godina. Pri tom su mu popuštale duševne sile. Izgubio je pamćenje. Muke mu je skratila upala pluća koja je bila neposredan uzročnik smrti.

7) Fran Tućan

Rođen 26. 9. 1878. u Divuši kod Dvora na Uni, umro 22. 7. 1954. u Zagrebu.

Radi podataka o životu i djelovanju Tućana neka bude čitalac upućen na prikaz Grdenića (1954) ili Tajdera (1965).

Radio je do kraja života. Iznenadna smrt zadesila ga je u četvrtak, dne 22. 7. 1954. iza 9 sati prije podne u sabornici na trgu Stjepana Radića za vrijeme audijencije kod predsjednika sabora dr Zlatana Sremca. Njemu se Tućan uputio kao predsjednik Hrvatskoga prirodoslovnoga društva u Zagrebu, da ga zamoli za financijsku pomoć za društvo. Sat nakon smrti razgovarao sam s akademikom prof. dr Franjom Kogojem koji mi je rekao, da je uzročnik nagle smrti kod prof. Tućana bila angina pectoris. Tu bolest utvrdili su liječnici već pred nekoliko mjeseci.

LITERATURA

- Agramer Zeitung, Jahrg. XL, Nr. 152 von 6. 7. 1865. Agram
- Anonimus, 1893: Dr. Đuro Pilar. Obzor XXXIV/1893, br. 115 od 20. 5. 1893, str. 1—2. Zagreb.
- Grdenić D., 1954: Fran Tućan (1878—1954). — Priroda 41/7, p. 246—255. Zagreb.
- Grlović M., 1898—1900: Album zaslužnih Hrvata XIX. stoljeća. Zagreb.
- Pokorni V., 1875: Prirodopis rudstva sa slikami. Za niže razrede srednjih učionah. Preveo Ž. Vukasović. Zagreb.
- Smičiklas T., 1876: Spomen na Živka Vukasovića. — Vienac, tečaj VIII, p. 74—78. Zagreb.
- Tajder M., 1965: Fran Tućan. — Prirodoslovna istraživanja 34 (Acta geologica 4), JAZU, p. 7—14. Zagreb
- Tomašić K., 1973: 200 godina književničke sudbine. — Zbornik Srpskog lekarskog društva, sekcija za istoriju medicine i farmacije, knj. 8, p. 229—246. Beograd
- Torbar J., 1875: Živko Vukasović. [Nekrolog] — Rad JAZU 31, p. 240—249, Zagreb
- Tućan F., 1930: Mišo Kišpatić. — Rad JAZU, 238 (73), p. 97—271. Zagreb